

רות מגדות הוולגה

(עשרים שנה למותה של אלישבע)

מאת מ. אונגרפלד

ששימשה לה תהילה שעשוע יקר
ופתאום הכיחה את דעתה ואת
לבה הימנה וכמעט ששכחה אותה.
ויש שבשעת התפדקותה ממרי
רות כזאת, נשמעו מפיה דברים,
שנימה של אכזבה קלה בכל היקר
שאמרה למצוא ביהדות — דובבה
מתוכה. ואולם אלה היו רק רגעי
חולשה ספורים:

„שמים ושמש, זמרה ומחול,

ואין מקום להניח ראשי...

הרוח שורקת על פני החול,

ואדע: זאת דוח־נפשי”

השירה היא שפת הנפש, וגבורה
והעזה רבה היא, של מי שמדובב
את נשמתו בלשון, שלא ינקה עם
חלב אמו.

אלישבע הצליחה להפיל כל מחי
צה בינה ובין הלשון העברית, עד
כדי לעשותה כלי־זמר לנגינת לבת.
כשם שזכחה ונפקחו עיניה לראות
את כל המאיר שבחיי המסורת ה
עברית ולהוקיר סגנונות ודפוסי
חיים ונוהגים במחננה, שהרבה מ
משוררינו, העברים מלידה, בחלו
בהם ונפשם יצאה אל ה„חדש“.

בכמה מסיפוריה נרקמים החיים
מסביב לאותו גיבור יהודי נאהב
ונערץ, שקסם בתכונות נפשו (ה
מותנות בגזעו או בדמו), לנפש ה
נכרית הצמאה למופלא ולנעלם ול
מסתורין שבחיים. הרבה מנסיונות
חיים ורגשותיה באים כאן לידי
ביטוי אמנותי. בסיפוריה, שיריה
ומסותיה העבריים, הוכיחה אלישבע
את חיוניותה של הלשון העברית,
הזכנעת למרותו ולכיבושו של כל
כשרון אמיתי.

יצירתה של אלישבע, פתחה פרק
מעניין מאד בתולדות הספרות ה
עברית החדשה, הן מבחינה פסי
כולוגית — המניעים שהרחיקה מ
יצירת עמה, הן מבחינה לשונית —
מיזוג מושגים בלתי נראה של
שפות שני העמים, שתי תרבויות.
השפעה פסיכולוגית גדולה הייתה
לתופעתה של הגיורת, ששרה ב
לשון הנביאים, ברחוב היהודי, ב
רגשות מעורבים שמעו יהודים
רבים מפיה חרוזים עבריים, שלא
הובנו על ידם. הם בושז והתגאו
כאחד ובעיני המתבוללים עלה ער
כה של הלשון העברית המדוברת.

ציללים ענוגים־נוגים שלטו כל
הימים בשירתה, שהיתה כולה
המיית־לב לאיזה יקר ורחוק ובלתי
מוזג — כיסופים וחלום.

קסם לה, ל„רות מגדות הוולגה“,
נוגה־הסלאים המתוק, הקורן מזיו
גרה של שבת. ולקצב צילילי זמיר
דותני, עזבה ביום אחד את היכלי
עוזם ופארם של שני עמים אדי
רים ועברה לחסות בצל קדושתו
של אוהל־יעקב. מה לחשו לה בוקי
נר זה ומה דובבו אליה שלהבותיו?
תוחלתה של אם בישראל? או אולי
שבו את לבבה דמויותיהם המאירות
של יהודי שבת?

נרות שבת אלה הדליקה בשעת
חסד יד בעלמה ב„עיר נידחת“ ב
דוסיה. וגיגונו העצוב ישל חובש
בית המדרש ישן, המתרוגן מעל
לגמרא בלה המתיק את שנת ילדו
תה.

שיר הילולים לנרות אלה, שרה
גיבורת סיפורה „נרות שבת“, הרו
אה בהם צינורות השפעה מיוחדת
על חיי המשפחה בחברה והשומעת
בצילילי הנגינה העתיקה של ה„קיי
דוש“, את השיר של נשמת הדו
רות. ולבבות דובכים אהבה נפגי
שים כאן לאור נרות השבת. כי
„שלנו היא השבת הנהדרת, היא
בנפשותינו ובאהבתנו, אף על פי
שהרבה דורות יעברו אולי, עד
שתתגלה בכל העולם ביפיה ובי
גבורתה“.

יש ונעימה עגומה עולה מתוך
חרוזיה. היש לשמוע כאן את הדו
של איזה קרע נפשי, שבא כתוצאה
מצעדה המהפכני, צעד גבורה ש
עשתה בחייה? המצאה את כל
אשר ביקשה בעולמה החדש?

„הכוכב שאליו נכספתי
לא יאיר את דרכי הקשה,
בעצמי נתקתי הקשר
וקבלתי תוגה חדשה“

אין ספק, כי מותו של אלוף נעור
דיה, זה אשר חושף לפניה את
אוצרות היהדות ואף הדריכה זמן
ידוע ביצירתה, זיעזע קצת את
שיווי משקלה של המשוררת הענו
גה, שהיתה נוטה מטבעה לבדי
דות וסבלות החיים והמלחמה לקיו
מה, צברו מרירות בלבה, על עצי
מה ועל סביבתה. אותה סביבה,